

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kokkonen, Tuomo; Liukko, Eeva; Muurinen, Heidi; Santalahti, Ville

Title: Paikkansa ottava rakenteellinen sosiaalityö

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kokkonen, T., Liukko, E., Muurinen, H., & Santalahti, V. (2022). Paikkansa ottava rakenteellinen sosiaalityö . In E. Liukko, H. Muurinen, T. Kokkonen, & V. Santalahti (Eds.), *Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö* (pp. 158-159). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti / Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 1/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-790-6>

LOPUKSI

Paikkansa ottava rakenteellinen sosiaalityö

TUOMO KOKKONEN, EEVA LIUKKO, HEIDI MUURINEN JA VILLE SANTALAHTI

Rakenteellisen sosiaalityön kehitys Suomessa astui uuteen vaiheeseen vuoden 2014 sosiaalihuoltolain myötä. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) korostetaan rakenteellista sosiaalityötä systemaattisena asiakastyöhön perustuvana tiedontuotantona. Muutos oli merkittävä, koska se painotti tietoon perustuvaa sosiaalipoliittisen järjestelmän kehittämistä ja pyrki siirtämään painopistettä ennaltaehkäisevämmän toiminnan suuntaan. Samalla laki lujitti sosiaalipoliitiikan ja sosiaalityön suhdetta tavalla, jota suomalaisessa rakenteellista sosiaalityötä koskevassa keskustelussa on pohdittu jo 1980-luvulta saakka. Tämä raportti tarjoaa näkökulmia tuon kehityksen nykyvaiheeseen.

Rakenteellisen sosiaalityön toiminnallinen kenttä on laaja. Tietoa tuotetaan asiakastyön pinnasta, palvelujärjestelmästä sekä sosiaalisista ilmiöistä ja ongelmista. Tiedon tuottajia ja muodostajia ovat ennen kaikkea sosiaalihuollon ammattilaiset ja asiakkaat mutta myös johdon ja hallinnon edustajat sekä poliittiset toimijat ja eri organisaatiot, kuten Tilastokeskus ja THL. Mahdollisuuksien runsaudesta huolimatta rakenteellisen sosiaalityön yhteiskunnallinen lupaus on toteutunut vain osittain, ja rakenteellinen sosiaalityö voidaan esimerkiksi mieltää perustyöstä erilliseksi tehtäväksi, johon tulee erityisesti paneutua.

Mutta entäpä, jos rakenteellinen sosiaalityö ymmärrettäisiin luontevana osana jokaisen sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan työnkuvaa? Tiedon kerryttäminen työtä dokumentoimalla ja asiakastyöstä juontuvina havaintoina ovat jo nyt sosiaalityön arkipäivää. Tästä on vain muutama askel siihen, että voisimme alkaa koostaa tietoa systemaattisella, yhdessä sovitulla tavalla ja hyödyntää sitä luontevasti asiakas- ja yhteistyössä, hyvinvointialueiden johtamisessa sekä palvelujärjestelmien arvioinnissa ja ohjauksessa. Jotta tämä voisi onnistua, tarvitsemme kuitenkin rakenteellisen sosiaalityön taitavaa johtamista sekä osaavaa, ammatillista toteutusta asiakkaiden ja kansalaisten parissa tehtävässä työssä. Rakenteellisen sosiaalityön itu on aina mukana kaikissa sosiaalityön teoissa, se tulee vain kasvattaa vahvaksi ja tehdä näkyväksi.

Rakenteellisen sosiaalityön visioon kuuluu myös tiedon vahvempi välittäminen osaksi yhteiskunnallista keskustelua. Tämä on välttämätöntä paitsi tiedon hyödyntämiselle ja vaikuttamiselle, myös sosiaalityön eettisten periaatteiden tähden. Viestintä ja vaikuttaminen tulisi mieltää yhteiseksi työksi, joka on huomioitu osana hyvinvointialueen rakenteellisen sosiaalityön suunnittelua. Hyvinvointialueiden lisäksi osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun koskee myös tutkijoita ja tutkimushankkeita, jotta rakenteellisen sosiaalityön kannalta tärkeää tietoa saadaan laajasti saataville. Rakenteellisesta sosiaali-

työstä viestimisen tulee olla jäsennettyyn tietoon perustuvaa ja hyvin argumentoitua ja sen tueksi tarvitaankin osaamisen vahvistamista.

Vankan tietoperustan rakentaminen vaatii vielä yhteistä työtä ja kehittämistä. Jo tähänkin asti rakenteellisessa sosiaalityössä on testattu paljon eri tasoisia menetelmiä. Laajimmin erilaiset pilotit ja hankkeet ovat kuitenkin kohdistuneet tiedon tuottamiseen sosiaalityön asiakkuuksista ja ilmiöistä. Jos aiemmin oli vallalla käsitys, että rakenteellisen sosiaalityön tekemisen toivotaan olevan paikallista, työntekijälähtöistä ja kulloisiinkin asiakastapauksiin soveltuvaa, niin nykyinen toive kentältä on, että rakenteellisen sosiaalityön perusrakenteet saataisiin kuntoon hyvinvointialueille.

Tässä raportissa esiteltyjen menetelmien hyödyntäminen on hedelmällistä, kunhan informaatio- ja tiedolla johtamisen makroperusta on kunnossa. Tarvitaan siis ensin ajankohdainen ylätasoinen tieto asiakkuuksista, palveluista ja päätöksenteon prosessista näiden tietojen osalta, ennen kuin kannattaa alkaa ottaa käyttöön tarkemmin rajattuja menetelmiä tiedon keräämiseen ja vaikuttamistyön edistämiseen. Tiivistetysti: rakenteellinen sosiaalityö ei voi perustua yksittäisten intohimojen esiin tuomiseen, vaan sosiaalityössä tulee olla yhteinen näkemys siitä, mitä menetelmiä hyödynnämme.

Rakenteellisen sosiaalityön kehittämiselle on käsillä poikkeuksellinen aika sote-uudistuksen toteutuessa. Toimintaympäristön muutoksen myötä pohdittavaksi tulee uudella tavalla paikallisen, alueellisen ja kansallisen rakenteellisen sosiaalityön muodot. Lisäksi toimintaympäristön muutoksen jäsentäminen ilmiöpohjaisesti ohjaa myös rakenteellisen sosiaalityön kytkeytymistä tunnistettuihin ilmiöihin, kuten eriarvoistumiseen. Ilmiöt voivat olla jo tunnistettuja tai niitä voidaan myös tunnistaa signaaleista käsin. Tässä rakenteelliselta sosiaalityöltä edellytetään analyttistä ja tutkivaa lähestymistapaa, yhteisten mittaristojen luomista ja asettumista osaksi rakenteilla olevaa tutkimuksen, koulutuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan kokonaisuutta.

Sote-uudistuksessa rakennettavat hyvinvointialueet ovatkin rakenteelliselle sosiaalityölle sekä mahdollisuuksien että näytön paikka. Tietotyön ja tutkivan työtavan vahvistamisen kautta sosiaalityölle on mahdollista nousta keskeisempään asemaan alueellisen hyvinvointipolitiikan suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Rakenteellisessa sosiaalityössä tehdyn tietotyön avulla on mahdollista vahvistaa sosiaalisen näkökulman esiintuloa kaikessa hyvinvointipalveluiden toiminnassa. Moniin muihin hyvinvointipalveluihin verrattuna sosiaalityöllä on myös runsaasti ensikäden tietoa alueen sosiaalisista elinoloista ja erityisesti palveluiden käyttäjien tarpeista – sekä kyky osallistaa palveluiden käyttäjiä mukaan hyvinvointialueiden kehittämiseen. Tämä luo edellytyksiä demokraattiselle ja asiakaslähtöiselle hyvinvointialueiden kehitykselle.